

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ОДЕСЬКА НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ ХАРЧОВИХ ТЕХНОЛОГІЙ

СУХАНОВА АЛЛА ВАЛЕРІЇВНА

УДК 332.009.12:332.001.8

МЕХАНІЗМ ФОРМУВАННЯ КОНКУРЕНТНИХ ПЕРЕВАГ
ЕКОНОМІКИ РЕГІОНУ

08.00.05 – розвиток продуктивних сил і регіональна економіка

Автореферат

дисертації на здобуття наукового ступеня
кандидата економічних наук

Одеса - 2016

Дисертацією є рукопис.

Робота виконана в Миколаївському національному університеті імені В.О. Сухомлинського Міністерства освіти і науки України

Науковий керівник

- кандидат фізико – математичних наук,
доцент

Рехтета Микола Ананійович

Миколаївський національний університет
імені В.О. Сухомлинського,
проректор з науково - методичної роботи.

Офіційні опоненти:

- доктор економічних наук, професор

Іртищева Інна Олександрівна

Одеська національна академія харчових
технологій,

професор кафедри економічної теорії та
фінансово-економічної безпеки;

- доктор економічних наук, професор

Наумова Лариса Миколаївна

Херсонський національний технічний
університет,

професор кафедри зовнішньоекономічної
діяльності.

Захист відбудеться **28 квітня 2016 р. о 10:00 годині** на засіданні спеціалізованої вченої ради Д 41.088.05 у Одеській національній академії харчових технологій: 65039, м. Одеса, вул. Канатна, 112.

З дисертацією можна ознайомитися у бібліотеці Одеської національної академії харчових технологій за адресою: 65039, м. Одеса, вул. Канатна, 112.

Автореферат розісланий **28 березня 2016 р.**

Вчений секретар
спеціалізованої вченої ради

І.В.Крупіца

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність теми. Регіон являє собою цілісну територію, що володіє певним набором ресурсів і специфічною ієрархічною структурою економіки, її основних підсистем, елементів і зв'язків між ними, ефективність використання й функціонування яких визначає позицію регіону серед регіонів країни і якість життя населення.

Конкурентоспроможність регіону служить важливим напрямком інтеграції регіону у світову господарську систему. Міжрегіональна конкуренція виступає в якості одного з аспектів гео економічної конкуренції і є результатом взаємодії, з одного боку, процесу глобалізації й лібералізації ринків й, з іншого боку, процесу регіоналізації, що призводить до підвищення ролі й розширення функцій регіонів у світовому й національному відтворенні.

Конкурентоспроможність регіону визначається досягненням унікальних поєднань факторів зовнішнього й внутрішнього середовища, спроможністю регіону забезпечувати виробництво конкурентоспроможних товарів і послуг в умовах ефективного використання відповідних факторів виробництва, забезпечення сталого економічного росту в регіоні, підвищення рівня життя населення.

Підвищення конкурентоспроможності регіону перебуває в тісній залежності від виявлення й забезпечення стійкого розвитку індивідуальних умов, тобто конкурентних переваг, що визначають соціально-економічне положення регіону, якість життя населення, екологічну обстановку, інвестиційний клімат, інноваційну активність і т.д. Тому формування ефективних механізмів формування конкурентних переваг економіки регіону є важливим науковим і практичним завданням.

Вивчення питань конкурентоспроможності регіонів здійснювалися відомими ученими, такими як: А.Н. Алімов, І.В. Брикова, В.Н. Василенко, О.С.Власюк, І.М. Володіна, В.М. Геєць, М.І. Долішній, С.І. Дорогунцов, Н.М.Жиляєва, І.О.Іртищева, Л.Л. Ковальська, В.В. Мамонова, Л.М. Наумова, Є.А. Подсолонко, В.Г. Поліщук, В.Г. Федоренко, Л. Г. Чернюк, Л.А. Яремко та іншими авторами.

Незважаючи на підвищену увагу з боку вітчизняних і зарубіжних дослідників до законів і закономірностей розвитку конкурентних відносин у регіональному розрізі, ряд питань теоретичного та практичного характеру, пов'язаних з проблемами підвищення конкурентоспроможності регіонів, формуванням регіональних конкурентних стратегій і механізмів ефективного функціонування та розвитку регіональної економіки на основі конкурентного потенціалу залишається недостатньо вивченим.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Дисертаційне дослідження виконане в межах науково-дослідних робіт: Національного університету ДПС України за темою «Забезпечення економічної безпеки підприємств в умовах глобалізації» (номер державної реєстрації – 0114U006380); Миколаївського національного університету імені В.О.Сухомлинського "Формування конкурентоспроможності підприємств

південного регіону України на зовнішніх ринках в умовах міжнародних інтеграційних процесів" (номер державної реєстрації - 0114U002133). Внесок автора полягає у розробці пропозицій з розробки механізмів і інструментів формування конкурентних переваг економіки регіону.

Мета і завдання дослідження. Метою дисертаційного дослідження є розробка теоретико-методичних засад та практичних рекомендацій з розробки і обґрунтування механізмів формування конкурентних переваг економіки регіону.

Реалізація мети дисертаційної роботи обумовила наступні завдання дослідження:

- дослідити теоретичні аспекти теми та уточнити визначення змісту поняття «конкурентна перевага регіону»;
- розробити механізм управління конкурентоспроможністю регіону на основі забезпечення стійкого розвитку його конкурентних переваг;
- удосконалити методичний підхід до визначення інтегральних коефіцієнтів конкурентоспроможності регіону;
- розробити методичне забезпечення типології регіонів за рівнем конкурентного потенціалу людських ресурсів;
- запропонувати інструментарій кількісної оцінки впливу показників якості життя населення на показники конкурентоспроможності економіки регіону;
- розвинути методичний інструментарій формування позитивного іміджу регіону на основі стратегії регіонального розвитку;
- обґрунтувати рекомендації з формування і реалізації регіональної економічної політики, спрямованої на підвищення конкурентоспроможності регіону;
- розробити алгоритм системи моніторингу конкурентоспроможності регіону.

Об'єктом дослідження є процеси формування конкурентних переваг економіки регіону.

Предметом дослідження є теоретико-методичні і прикладні аспекти розробки, впровадження і функціонування механізмів формування конкурентних переваг економіки регіону.

Методи дослідження. Теоретичною і методологічною основою дисертаційного дослідження є фундаментальні положення економічної теорії, регіонально-адміністративного менеджменту, наукові роботи українських і зарубіжних учених з проблем управління конкурентоспроможністю регіонів.

Для досягнення поставленої мети використовувалася система відповідних методів наукового дослідження. Системний метод пізнання використано при дослідженні здобутків вчених стосовно формування конкурентних переваг регіонів; метод моделювання – при формуванні аналітичної системи оцінки конкурентного потенціалу регіонів; метод економічного аналізу і економіко-статистичний метод – для аналізу показників конкурентоспроможності регіонів України; структурно-логічний аналіз – для встановлення взаємозв'язків між показниками соціально-економічного розвитку регіонів та їх конкурентним

потенціалом; метод логічного узагальнення – при формуванні механізмів формування конкурентних переваг економіки регіонів.

Інформаційною базою дослідження є наукові публікації з питань управління конкурентоспроможністю регіонів, матеріали Державної служби статистики України, Міністерства економічного розвитку і торгівлі України, Міністерства регіонального розвитку, будівництва та ЖКГ, дані власних авторських досліджень.

Наукова новизна одержаних результатів полягає у обґрунтуванні теоретико-методичних засад та практичних рекомендацій з розробки механізмів формування конкурентних переваг економіки регіону. Найбільш важливі результати, отримані у процесі дослідження та їх наукова новизна полягають у наступному:

вперше:

- розроблено механізм управління конкурентоспроможністю регіону, що відображає систему організаційно-управлінських й економічних відносин у процесі реалізації конкурентних переваг з урахуванням стратегічних імперативів соціально-економічного розвитку регіону та дозволяє створити комфортні умови для проживання громадян і задоволення їх потреб, підвищити рівень результативності й обґрунтованості прийнятих органами влади регіону управлінських рішень, здійснити перехід на стійкий шлях розвитку;

удосконалено:

- методичний підхід до визначення інтегральних коефіцієнтів конкурентоспроможності регіону за рахунок розширення групи показників соціальної сфери і екологічної ситуації, а також застосування принципу поблочного порівняння коефіцієнтів, що дозволяє розширити методичну базу розробки напрямків забезпечення стійкого розвитку конкурентних переваг регіону;

- методичне забезпечення типології регіонів за рівнем конкурентного потенціалу людських ресурсів, особливістю якого є виділення двох напрямків оцінки регіонів для наступного зіставлення їх рівнів: регіональні умови для формування і розвитку людських ресурсів; забезпеченість регіону людськими ресурсами;

- інструментарій кількісної оцінки впливу показників якості життя населення на показники конкурентоспроможності економіки регіону, що дозволяє визначити джерела росту конкурентоспроможності економіки регіону на основі вибору пріоритетних напрямків підвищення якості життя населення;

дістали подальший розвиток:

- визначення змісту поняття «конкурентна перевага регіону», що сформульовано як потенційна можливість прояву й розвитку соціально-економічних процесів й явищ у їх тісній взаємодії з ресурсним, інтелектуальним, економічним, технічним, інформаційним та ін. потенціалом, спрямована на забезпечення позитивної динаміки якості життя населення й розширене відтворення регіональної економічної системи;

- методичний інструментарій формування позитивного іміджу регіону на основі стратегії регіонального розвитку, особливістю якого полягає в більш

послідовному й докладному описі механізму формування іміджу території з використанням бальної оцінки іміджу регіону, що дозволяє кількісно вимірювати його внутрішній і зовнішній конкурентний потенціал;

- рекомендації з формування і реалізації регіональної економічної політики, спрямованої на підвищення конкурентоспроможності регіону, а саме: обґрунтовано принципи її побудови; визначено цілі, напрямки і підходи, що реалізуються в рамках системної моделі структурної модернізації економіки регіону;

- алгоритм системи моніторингу конкурентоспроможності регіону, що ґрунтується на системі взаємопов'язаних показників (індикаторів рівня економічного, соціального, інноваційного та екологічного розвитку), які забезпечують всебічність моніторингу та характеризують конкурентоспроможність регіону.

Практичне значення одержаних результатів полягає у можливості використання теоретичних, методичних і практичних розробок і пропозицій органами влади державного, регіонального та місцевого рівнів при розробці програмних документів у сфері управління конкурентоспроможністю територіальних утворень, а також при формуванні стратегій соціально-економічного розвитку регіонів України.

Результати дослідження, висновки і рекомендації, що містяться в роботі, використовуються у практичній діяльності Києво – Святошинської районної державної адміністрації Київської області (довідка № 07/3-51 від 17.12.2015р.), Міненерговугілля України ДП «Національна енергетична компанія Укренерго» Відокремлений підрозділ «Центральна ЕС» (довідка про впровадження №023/724 від 11.02.2016р.), у навчальному процесі Національного університету ДПС України (довідка № 07/3-51 від 17.12.2015р.), у навчальному процесі Миколаївського національного університету імені В.О. Сухомлинського (довідка № 547 від 25.11.2015).

Особистий внесок здобувача. Наукові результати, висновки і рекомендації, що є результатом дослідження, отримані автором особисто. З наукових праць, опублікованих у співавторстві, у дисертації використано лише ті ідеї та положення, які отримані автором особисто.

Апробація результатів дисертації. Основні положення і результати дисертаційного дослідження оприлюднені автором на конференціях, семінарах, нарадах, серед яких найбільш важливими були: Міжнародна науково-практична конференція «Трансформація національних моделей економічного розвитку в умовах глобалізації» (м. Київ, 2013 р.); XVI Всеукраїнська з міжнародною участю науково-практична заочна конференція (м. Київ, 2014 р.); Міжнародна науково-практична конференція «Перспективи розвитку регіонів: інноваційна діяльність і управління проектами» (Львів, 24-25 квітня 2015р.); Міжнародна науково-практична конференція «Сучасні шляхи забезпечення стабільного економічного розвитку» (м.Харків, 25 – 26 листопада 2015р.); Міжнародна наукова конференція студентів, аспірантів, та молодих вчених «Проблеми розвитку соціально – економічних систем в національній та глобальній економіці» (м.Вінниця, 7 – 9 грудня 2015); Міжнародна науково-практична

конференція «Екологічні виклики і сталий розвиток: економічні, правові та екологічні аспекти» (м.Ірпінь, 27 січня 2016р.), Міжнародна науково - практична конференція «Економіка в контексті інноваційного розвитку: стан та перспективи» (м. Ужгород, 12-13 лютого 2016 р.).

Наукові публікації. Теоретичні і практичні результати дисертаційного дослідження, висновки і пропозиції автора відображено у 11 публікаціях (2,85 друк. арк.), 6 статей у фахових наукових виданнях (1,9 друк. арк.) і 5 тезах доповідей на міжнародних науково – практичних конференціях (0,95 друк. арк.).

Обсяг і структура роботи. Дисертаційна робота складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел (191 найменування). Загальний обсяг дисертації становить 185 сторінок, із них 149 сторінок основного тексту. Робота містить 19 таблиць, 28 рисунків.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ ДИСЕРТАЦІЙНОЇ РОБОТИ

У першому розділі «**Теоретичні засади формування конкурентних переваг економіки регіону**» досліджено конкурентні переваги і стратегії регіонів у сукупності відносин конкурентоспроможності, визначено наукові підходи до управління конкурентоспроможністю регіону, обґрунтовано стратегічні напрями реалізації конкурентних переваг регіону.

В результаті дослідження встановлено, що конкуренція трактується як суперництво суб'єктів економічних відносин за масове поширення власних формальних і неформальних інститутів («правил гри») в економічній поведінці, як процес контрактації з метою інституціоналізації вигід і збитків, які можуть бути отримані від взаємодії з інституціональним середовищем. Виявлено два аспекти дослідження конкуренції й конкурентних відносин: по-перше, з позиції впливу формальних і неформальних інститутів на зміст і структуру конкурентних відносин, що змінюються у відповідності характером інституціонального середовища, по-друге, з позиції конкуренції самих інститутів, що формують у ході еволюційного відбору основу ринкової взаємодії господарюючих суб'єктів. Виявлено структуру конкурентних відносин у сучасній ринковій економіці, а також визначено характер взаємодії й взаємовпливу конкурентних переваг, конкурентоспроможності й конкурентного потенціалу суб'єктів ринкових відносин. Поняття «конкурентоспроможність» виступає як багатогранна синтетична категорія й одночасно багатомірна економічна форма, що виражає відносини із приводу порівняння оптимальності й прибутковості результатів господарської діяльності суб'єктів ринку, що знаходить відбиття в здатності витримувати конкуренцію.

Розкрито роль регіону як суб'єкта мережної взаємодії, що представляє одночасно територіально-адміністративне утворення й економічний простір з умовними границями, що розвивається на основі виробничо-господарських і підприємницьких мереж, а також володіє певним рівнем економічної самостійності й економічно-фінансової відкритості та дозволяє виявити нові

можливості соціально-економічного розвитку територій в умовах конфлікту процесів глобалізації та регіоналізації.

На основі дослідження суб'єкт-об'єктної природи конкуренції регіону виявлені її три форми: економічна (включаючи фінансову складову), територіальна, мережна, що доповнює уявлення про конкурентоспроможність регіонів. Обґрунтовано поділ суб'єктів конкурентних відносин у регіоні на дві групи: суб'єкти міжрегіональної конкуренції (конкуренти) і суб'єкти, що розпоряджаються ресурсами - об'єктами міжрегіональної конкуренції (розпорядники ресурсів). Розглянуто особливості міжрегіональних конкурентних відносин і обґрунтована різна потреба конкурентних переваг регіонів основними цільовими групами споживачів.

Конкурентну перевагу регіону визначено як потенційну можливість прояву й розвитку соціально-економічних процесів і явищ у їх тісній взаємодії з ресурсним, інтелектуальним, економічним, технічним, інформаційним та ін. потенціалом, спрямована на забезпечення позитивної динаміки якості життя населення й розширене відтворення регіональної економічної системи, що дозволяє сформулювати довгострокові напрямки регіональної економічної політики (активізація інноваційної активності підприємницьких структур, підвищення рівня інвестиційної активності, підтримка науки й освіти, стимулювання сектору рекреації й туризму й ін.) і виділити принципи формування й розвитку конкурентних переваг регіону (системності, ієрархічності, збалансованості, синергетичного ефекту, агрегованості, саморозвитку й ін.).

Оскільки конкурентоспроможність регіону багато в чому визначається структурою регіонального відтворення, регіональна економічна політика повинна бути орієнтована на створення умов для розширеного відтворення регіонального капіталу й оптимізацію його структури відповідно до довгострокових цільових настанов розвитку регіону. У теоретичному аспекті регіональна економічна політика являє собою систему регулюючих впливів, спрямованих на формування територіального ринку капіталів, повністю задовольняючого потреби економіки в матеріальних, трудових, фінансових й інтелектуальних ресурсах, залежно від зацікавленості учасників господарської й іншої діяльності в ефекті від них. Створення умов для розширеного відтворення капіталу вимагає досягнення таких поєднань факторів виробництва, при яких максимально повно використовувалися б специфічні особливості регіону. Регіональна економічна політика, спрямована на підвищення конкурентоспроможності регіону, повинна забезпечувати найбільш вдалі комбінації факторів зовнішнього й внутрішнього середовища, факторів виробництва регіону відповідно до його географічних, структурних, економічних, культурних й інших особливостей.

Структура регіональної економічної політики, спрямованої на підвищення конкурентоспроможності регіону, повинна будуватися виходячи зі структури доходів, генерованих на території регіону, і надходячих ззовні. Основними цілями регіональної економічної політики визначено: концентрація джерел доходів і доданої вартості в регіоні (через концентрацію ланцюжків

додавання вартості в секторах спеціалізації); залучення зовнішніх доходів через механізми включення регіону і його економічних агентів у зовнішні ланцюжки додавання вартості.

Обґрунтовано, що в основу механізму підвищення конкурентоспроможності регіону в умовах високої змінності зовнішнього середовища слід закладати системну модель структурної модернізації, що включає напрямки: модернізації відтворювальної структури регіону; відновлення нормативного середовища й створення відповідних інституціональних умов; приведення організаційних структур і методів управління у відповідність із новою відтворювальною структурою й нормативним середовищем; трансформації системи традиційних цінностей і культури управління. Обґрунтовано підходи до підвищення конкурентоспроможності регіону - підхід на основі виявлення й поглиблення ключової компетенції, підхід на основі використання зовнішніх можливостей і комбінований підхід. Вибір конкретного підходу визначається відповідністю соціально-економічних і структурних особливостей регіону набору критеріїв, сформульованих у рамках кожного з них.

Запропоновано модель механізму забезпечення стійкого розвитку конкурентних переваг регіону, що має властивість системної гармонізації дій всіх учасників процесу забезпечення стійкого розвитку конкурентних переваг регіону (включаючи функції, відносини, їх взаємодії між собою), що значною мірою сприяє підвищенню конкурентоспроможності й ефективності управління регіоном (рис. 1).

Рис. 1. Модель забезпечення сталого розвитку конкурентних переваг регіону

Послідовність процедур у моделі передбачає сукупність як прямих (безпосередніх), так і непрямих заходів впливу (регулювання, стимулювання, активізації, координації, об'єднання й ін.) на змінні умови функціонування регіональної спільноти із залученням відповідного методичного інструментарію, що сприяє позитивній динаміці ефективності регіональної економіки. Запропонована модель забезпечення стійкого розвитку конкурентних переваг регіону визначає напрямки й порядок дій регіональної адміністрації щодо реалізації конкурентних переваг з урахуванням стратегічних імперативів соціально-економічного розвитку регіону і дозволяє створити комфортні умови для проживання громадян і задоволення їх потреб, підвищити рівень результативності й обґрунтованості прийнятих органами влади регіону управлінських рішень, здійснити перехід на стійкий шлях розвитку.

У другому розділі **«Методичні засади формування конкурентних переваг економіки регіону»** визначено фактори та індикатори регіональної конкурентоспроможності, розроблено методичний інструментарій діагностики конкурентоспроможності регіону, обґрунтовано науково-методичні підходи до оцінки інвестиційного іміджу регіону як фактора конкурентоспроможності.

В результаті дослідження визначено систему факторів й індикаторів конкурентоспроможності регіону, що лежать в основі типологізації його

розвитку, до яких відносяться: фактори структури економіки й умов для розвитку бізнесу; фактори якості людських ресурсів і фактори інфраструктури і їх доступності. Ідентифікація типології регіону визначає вибір факторів й їх ранжирування за ступенем пріоритетності. Сформована типологія регіонів дозволила ідентифікувати їх як: джерело ресурсів (сировини) та виробничу площадку і як центр знань й інновацій; показаний вплив фокусу стратегічного розвитку на вибір сценарію, напрямків і результату розвитку регіону; взаємовплив і взаємозумовленість стартових (вихідних) умов розвитку й «точок росту». Запропоновано розширену систему стратегічних цілей, завдань і заходів, що забезпечує збалансованість інтересів суб'єктів соціально-економічної системи регіону (населення - бізнес - влада) з урахуванням його конкурентоспроможності. Сформовано її інформаційне забезпечення, що включає систему відповідних індикаторів і показників стійкого регіонального розвитку.

Модифіковано методичний підхід до визначення інтегральних коефіцієнтів конкурентоспроможності регіону за рахунок групи показників соціальної сфери (очікувана тривалість життя, рівень народжуваності й смертності, захворюваності, забезпечення населення медичними установами, стан злочинності й ін.) і екологічної ситуації (ступінь забруднення навколишнього середовища, обсяг інвестицій в основний капітал, спрямованих на охорону навколишнього середовища й раціональне використання природних ресурсів й ін.). Підхід ґрунтується на принципі поблочного порівняння коефіцієнтів, що дозволяє уточнити й розширити методичну базу розробки напрямків забезпечення стійкого розвитку конкурентних переваг регіону. Сформовано інтегральний індекс конкурентоспроможності регіону, особливістю якого є побудова результатів узагальнення теоретичних підходів відповідно до сутнісного змісту поняття «конкурентоспроможність», виражених в економічних показниках, які характеризують дану економічну категорію і забезпечує більш повний та комплексний підхід до оцінки конкурентоспроможності регіону.

Встановлено залежність між забезпеченістю регіону людськими ресурсами й рівнем його конкурентоспроможності (рис. 2).

Рис. 2. Управлінська модель підвищення конкурентоспроможності регіону на основі зростання конкурентного потенціалу людських ресурсів

Розроблено методичне забезпечення типології регіонів за рівнем конкурентного потенціалу людських ресурсів. Зокрема обґрунтовано підхід до оцінки регіональної активності формування людських ресурсів, основою якого є інтегральний показник, обумовлений по сукупності показників, об'єднаних у групи, з урахуванням вагових коефіцієнтів, що дозволяють виділити значимість окремих показників. Відмінною рисою запропонованого підходу є можливість проведення ранжирування суб'єктів за рівнем регіональної активності формування людських ресурсів регіону. Запропоновано підхід до типології регіонів за рівнем конкурентного потенціалу людських ресурсів, особливістю якого є виділення двох напрямків оцінки регіонів для наступного зіставлення їх рівнів: регіональні умови для формування і розвитку людських ресурсів; забезпеченість регіону людськими ресурсами. Віднесення регіону до певного типу запропоновано проводити за розробленим індексом, що є критерієм оцінки. Сформовано сценарії підвищення конкурентоспроможності залежно від забезпеченості регіону людськими ресурсами. Відмінною рисою побудованих

сценаріїв є використання розробленого показника, що характеризує формування людських ресурсів у регіоні. На основі значень показника визначені стратегічні напрямки підвищення конкурентоспроможності.

Обґрунтовано, що імідж території, як узагальнена інформаційна характеристика сукупності природних, економічних, соціальних, організаційних, правових і демографічних передумов доцільності вкладення капіталу в розвиток даної соціально-економічної системи, багато в чому визначає конкурентний потенціал регіону. Запропоновано класифікацію факторів іміджу регіону, доповнену групою факторів, що характеризують вплив на інвестиційний клімат регіону і дозволяє дати оцінку економічної сутності його іміджу, а інвесторів оцінити конкурентоспроможність обраного регіону перед іншими.

Розроблено методичний інструментарій формування позитивного іміджу регіону на основі стратегії регіонального розвитку, особливість якого полягає в більш послідовному й докладному описі механізму формування іміджу території. Зокрема, приділена увага ідентичності іміджу регіону, що створює інформаційний продукт та формує образ регіону, як найбільш сприятливого для розвитку бізнесу й інвестиційних вкладень. Запропонована функція конкурентоспроможності регіону, у якій імідж є невід'ємним аргументом нарівні з іншими показниками території і розроблено підхід до бальної оцінки іміджу регіону (табл. 1), що дозволяє кількісно вимірювати його внутрішній і зовнішній потенціал.

Таблиця 1

Розрахунок усереднених інтегральних показників зовнішнього інвестиційного іміджу Причорноморського регіону

Критерії оцінки зовнішнього інвестиційного іміджу регіону	Усереднена бальна оцінка показника	Усереднена сума балів по критерію
Діловий клімат	4.80	0.72
Інфраструктура	3.90	0,68
Соціальні характеристики	3.95	0,52
Комфортність ведення бізнесу	4,75	0,46
Забезпеченість природними ресурсами	3.95	0,80
Інвестиційна привабливість	4.75	1,21
Зовнішній імідж Причорноморського регіону за оцінкою потенційних інвесторів (максимальна можлива оцінка 5 балів)		4,39

Аналіз результатів показує, що для інвесторів Причорноморський регіон є привабливим регіоном для ведення бізнесу та вкладення капіталів. Рекомендується працювати над підтриманням і поліпшенням оцінок зовнішнього інвестиційного іміджу регіону. Зокрема, звернути увагу на результати оцінки запропонованих критеріїв іміджу регіону за пріоритетністю потреб респондентів. Слід проаналізувати ключові потреби інвесторів і направити всі сили на створення комфортних умов для реалізації інвестиційних проектів

У третьому розділі «Удосконалення механізмів формування

конкурентних переваг економіки регіону» розроблено рекомендації із застосування програмно-цільового підходу до формування конкурентних переваг економіки регіону, обґрунтовано пріоритети конкурентного розвитку регіону, розроблено механізм управління конкурентоспроможністю регіону

В результаті дослідження розроблено рекомендації з реалізації програмно-цільового підходу в регіональній економічній політиці як інструмента стратегії регіонального розвитку і розроблені методичні положення її оцінки, що дозволяє встановити взаємозв'язок між показниками використання державних коштів і змінюваних параметрів економіки регіону. Обґрунтовано наявність взаємозв'язку між обсягами фінансування за державними і регіональними цільовими програмами і ВРП регіону. Визначено схему взаємодії стратегії територіального розвитку економіки країни і регіональної економічної політики в системі державного регулювання, на основі чого запропоновано схему використання цільових програм розвитку як засобу реалізації регіональної економічної політики. Обґрунтовано необхідність застосування особливих організаційних схем і механізмів управління економікою регіону. Розроблено пропозиції й рекомендації щодо забезпечення конкурентоспроможності регіону в умовах екологічних обмежень, які включають комплекс організаційних заходів.

Запропоновано, як цільовий орієнтир соціально-економічної політики регіонального розвитку, використати індикатор якості життя населення. Виявлено зв'язок між показниками якості життя населення й показниками конкурентоспроможності економіки регіону, що дозволило визначити вибірковий характер впливу якості життя населення на конкурентоспроможність економіки регіону та включає в себе чотири напрямки: ефективність використання людських ресурсів, інфраструктура, доходи й витрати населення; освіта й НДДКР. Обґрунтовано методичний підхід до оцінки відхилення показників якості життя населення від їх граничних значень. Цей підхід заснований на методах нормалізації значень показників, максимальні й мінімальні границі яких встановлюються виходячи з відповідних значень цих показників за регіонами, які виступають як база порівняння. Запропоновано інструментарій кількісної оцінки впливу показників якості життя населення на показники конкурентоспроможності економіки регіону і підхід до визначення джерел росту конкурентоспроможності економіки регіону, заснований на виборі пріоритетних напрямків підвищення якості життя населення.

Розроблено механізм управління конкурентоспроможністю регіону, що відображає систему організаційно-управлінських й економічних відносин, які виникають у процесі використання конкурентних переваг, і дозволяє забезпечити ефективність прийнятих управлінських рішень за рахунок адекватної оцінки факторів й умов стійкого розвитку регіону (рис. 3).

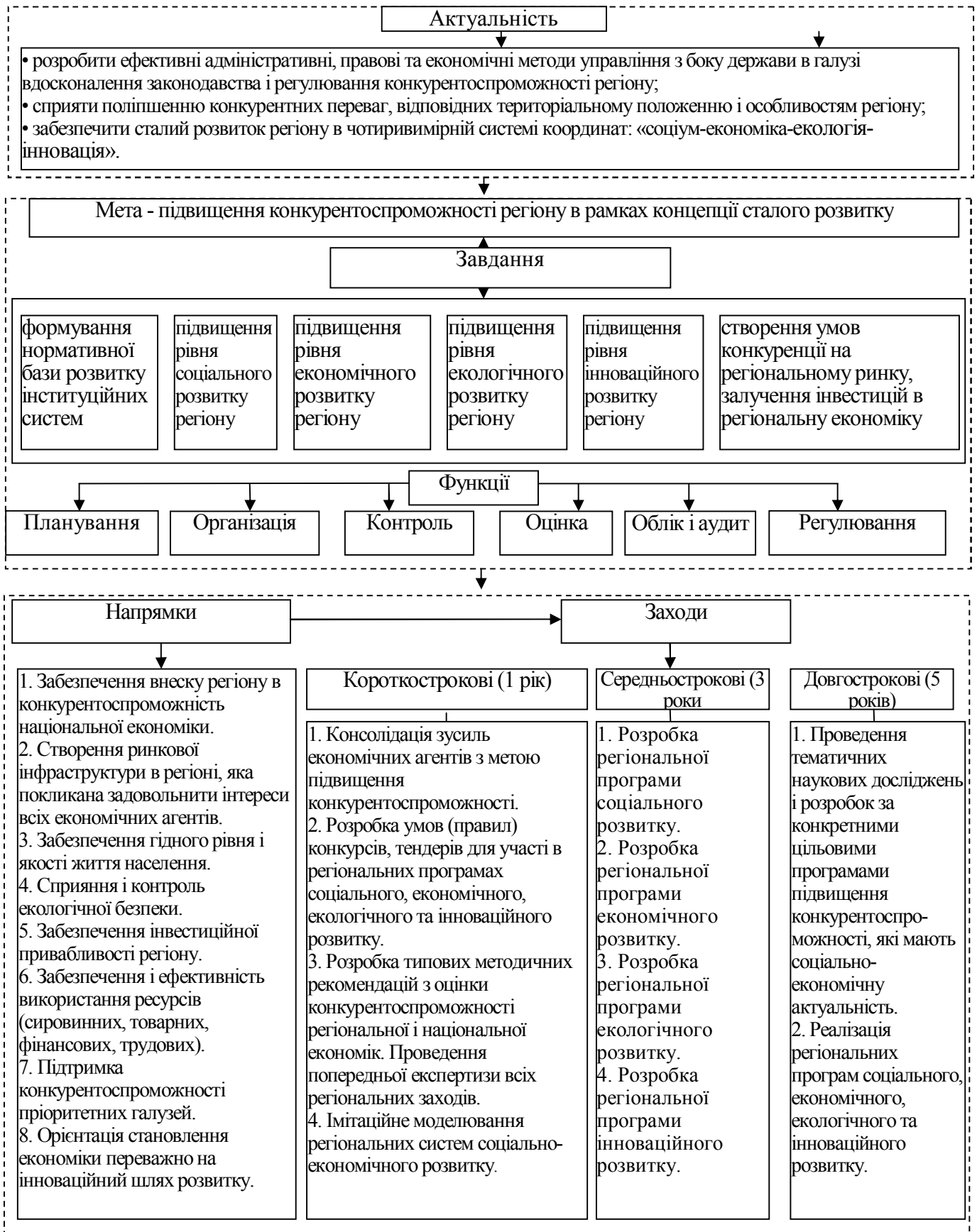

Рис. 3. Механізм управління конкурентоспроможністю регіону в інтересах його сталого розвитку

Заропоновано підхід до забезпечення зростання конкурентоспроможності економіки регіону, через підвищення якості життя населення, який має наступні

стадії реалізації:

1. На першій стадії проводиться збір інформації за показниками якості життя населення, проводиться експертна оцінка вагомості та ступеня впливу показника на конкурентоспроможність економіки регіону.

2. На другій стадії відбувається обробка отриманої інформації, проводиться оцінка альтернатив, на основі якої визначаються пріоритети у підвищенні якості життя населення. Це дозволяє сформулювати основні напрями підвищення якості життя населення та визначити цілі соціально-економічного розвитку.

3. На третій стадії відбувається формулювання альтернатив, реалізація і контроль виконання.

Всі процедури управління повинні виконуватися комплексно, враховувати особливості впливу кожного фактору, а також здійснювати синтезований підхід до реалізації механізму управління.

Визначено пріоритетні напрямки стійкого розвитку регіону, що засновані на управлінні його конкурентоспроможності і дозволяють, по-перше, підвищити ефективність використання наявних ресурсів, по-друге, оптимізувати структуру фінансування, по-третє, забезпечити розвиток інфраструктури й соціальної сфери регіону.

Розроблено алгоритм системи моніторингу конкурентоспроможності регіону, що включає етапи: процес безперервного спостереження, дослідження явищ і подій, контроль за ходом змін об'єкта, оцінку відхилень на основі системи критеріїв, формування необхідної інформаційної бази управління. Сформовано систему взаємопов'язаних показників (індикаторів), що забезпечують всебічність моніторингу та характеризують конкурентоспроможність регіону. Базові показники для моніторингу рівня конкурентоспроможності об'єднані в чотири групи: показники рівня економічного розвитку; показники рівня соціального розвитку; показники рівня інноваційного розвитку; показники рівня екологічного розвитку.

На основі розробленого інструментарію визначено рейтинг областей Причорноморського регіону за рівнем конкурентоспроможності й розроблено прогноз інтегрального індексу сталого розвитку регіону з урахуванням зміни факторних ознак.

ВИСНОВКИ

У дисертаційній роботі здійснено теоретичне узагальнення та запропоноване нове вирішення важливого науково-практичного завдання, що полягає у розробці й обґрунтуванні механізмів формування конкурентних переваг економіки регіону. Отримані наукові результати дають можливість зробити наступні висновки теоретичного, методичного та прикладного характеру:

1. Конкурентна перевага регіону визначається як потенційна можливість прояву й розвитку соціально-економічних процесів та явищ у їх тісній взаємодії з ресурсним, інтелектуальним, економічним, технічним, інформаційним та ін.

потенціалами і спрямована на забезпечення позитивної динаміки якості життя населення й розширене відтворення регіональної економічної системи, що дозволяє сформулювати довгострокові напрямки регіональної економічної політики (активізація інноваційної активності підприємницьких структур, підвищення рівня інвестиційної активності, підтримка науки й освіти, стимулювання сектору рекреації й туризму й ін.) і виділити принципи формування й розвитку конкурентних переваг регіону (системності, ієрархічності, збалансованості, синергетичного ефекту, агрегованості, саморозвитку й ін.).

2. Модифіковано методичний підхід до визначення інтегральних коефіцієнтів конкурентоспроможності регіону за рахунок групи показників соціальної сфери (очікувана тривалість життя, рівень народжуваності й смертності, захворюваності, забезпечення населення медичними установами, стан злочинності й ін.) і екологічної ситуації (ступінь забруднення навколишнього середовища, обсяг інвестицій в основний капітал, спрямованих на охорону навколишнього середовища й раціональне використання природних ресурсів й ін.), а також застосування принципу поблочного порівняння коефіцієнтів, що дозволяє розширити методичну базу розробки напрямків забезпечення стійкого розвитку конкурентних переваг регіону.

3. Виявлено залежність між забезпеченістю регіону людськими ресурсами й рівнем його конкурентоспроможності. Запропоновано підхід до типології регіонів за рівнем конкурентного потенціалу людських ресурсів, особливістю якого є виділення двох напрямків оцінки регіонів для наступного зіставлення їх рівнів: регіональні умови для формування і розвитку людських ресурсів; забезпеченість регіону людськими ресурсами. Сформовано сценарії підвищення конкурентоспроможності залежно від забезпеченості регіону людськими ресурсами. Відмінною рисою побудованих сценаріїв є використання розробленого показника, що характеризує формування людських ресурсів у регіоні. На основі значень показника визначені стратегічні напрямки підвищення конкурентоспроможності.

4. Обґрунтовано, що імідж території як узагальнена інформаційна характеристика сукупності природних, економічних, соціальних, організаційних, правових і демографічних передумов доцільності вкладення капіталу в розвиток даної соціально-економічної системи, багато в чому визначає конкурентний потенціал регіону. Запропоновано класифікацію факторів іміджу регіону, доповнену групою факторів, що характеризують вплив на інвестиційний клімат регіону та дозволяють дати оцінку економічної сутності іміджу регіону й оцінити інвесторові його конкурентоспроможність перед іншими. Розроблено методичний інструментарій формування позитивного іміджу регіону на основі стратегії регіонального розвитку, особливість якого полягає в більш послідовному й докладному описі механізму формування іміджу території. Зокрема, приділена увага ідентичності іміджу регіону, що створює інформаційний продукт та формує образ регіону, як найбільш сприятливого для розвитку бізнесу й інвестиційних вкладень.

Розроблено підхід до бальної оцінки іміджу регіону, що дозволяє кількісно вимірювати його внутрішній і зовнішній потенціал.

5. Обґрунтовано, що регіональна економічна політика спрямована на підвищення конкурентоспроможності регіону, повинна забезпечувати найбільш вдалі комбінації факторів зовнішнього й внутрішнього середовища, факторів виробництва регіону відповідно до його географічних, структурних, економічних, культурних й інших особливостей. Структура регіональної економічної політики, спрямованої на підвищення конкурентоспроможності регіону, повинна будуватися виходячи зі структури доходів, генерованих на території регіону, і надходячих ззовні. Основними цілями регіональної економічної політики визначено: концентрація джерел доходів і доданої вартості в регіоні (через концентрацію ланцюжків додавання вартості в секторах спеціалізації); залучення зовнішніх доходів через механізми включення регіону і його економічних агентів у зовнішні ланцюжки додавання вартості.

6. Обґрунтовано, що в основу підвищення конкурентоспроможності регіону в умовах високої змінності зовнішнього середовища слід закладати системну модель структурної модернізації, що включає напрямки: модернізації відтворювальної структури регіону; відновлення нормативного середовища й створення відповідних інституціональних умов; приведення організаційних структур і методів управління у відповідність із новою відтворювальною структурою й нормативним середовищем; трансформації системи традиційних цінностей і культури управління. Запропоновано розширену систему стратегічних цілей, завдань і заходів, що забезпечує збалансованість інтересів суб'єктів соціально-економічної системи регіону (населення - бізнес - влада) з урахуванням його конкурентоспроможності. Сформовано її інформаційне забезпечення, що включає систему відповідних індикаторів і показників стійкого регіонального розвитку.

7. Запропоновано, як цільовий орієнтир соціально-економічної політики регіонального розвитку, використовувати індикатор якості життя населення. Виявлено зв'язок між показниками якості життя населення й показниками конкурентоспроможності економіки регіону, що дозволило визначити вибіркового характер впливу якості життя населення на конкурентоспроможність економіки регіону та включає в себе чотири напрямки: ефективність використання людських ресурсів, інфраструктура, доходи й витрати населення; освіта й НДДКР. Запропоновано інструментарій кількісної оцінки впливу показників якості життя населення на показники конкурентоспроможності економіки регіону, що дозволяє визначити джерела росту конкурентоспроможності економіки регіону на основі вибору пріоритетних напрямків підвищення якості життя населення.

8. Розроблено механізм управління конкурентоспроможністю регіону, що відображає систему організаційно-управлінських й економічних відносин, які виникають у процесі використання конкурентних переваг, і дозволяє забезпечити ефективність прийнятих управлінських рішень за рахунок адекватної оцінки факторів й умов стійкого розвитку регіону. В основу

механізму покладено модель забезпечення стійкого розвитку конкурентних переваг регіону, що має властивість системної гармонізації дій всіх учасників процесу забезпечення стійкого розвитку конкурентних переваг регіону (включаючи функції, відносини, їх взаємодії між собою) та значною мірою сприяє підвищенню конкурентоспроможності й ефективності управління регіоном. Послідовність процедур у моделі передбачає сукупність як прямих (безпосередніх), так і непрямих заходів впливу (зокрема, регулювання, стимулювання, активізації, координації, об'єднання й ін.) на змінні умови функціонування регіональної спільноти із залученням відповідного методичного інструментарію, що сприяє позитивній динаміці ефективності регіональної економіки.

9. Розроблено алгоритм системи моніторингу конкурентоспроможності регіону, що включає етапи: процес безперервного спостереження, дослідження явищ і подій, контроль за ходом змін об'єкта, оцінку відхилень на основі системи критеріїв, формування необхідної інформаційної бази управління. Сформовано систему взаємопов'язаних показників (індикаторів), що забезпечують всебічність моніторингу та характеризують конкурентоспроможність регіону. Базові показники для моніторингу рівня конкурентоспроможності, об'єднані в чотири групи: показники рівня економічного розвитку; показники рівня соціального розвитку; показники рівня інноваційного розвитку; показники рівня екологічного розвитку.

СПИСОК ОПУБЛІКОВАНИХ ПРАЦЬ ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ

У наукових фахових виданнях та виданнях, внесених до наукометричних баз даних:

1. Суханова А.В. Застосування програмно – цільового підходу в регіональній економічній політиці [Текст] / А.В. Суханова // Економічний аналіз: зб. наук. праць Тернопільський національний економічний університет. – № 3. - Том 19: 2015. - С. 86-92 (0,3 друк. арк.) [Міжнародні наукометричні бази: *Index Copernicus, WorldCat, Google Scholar, Windows Live Academic, ResearchBible, Open Academic Journals Index, CiteFactor*] [фахове видання].

2. Суханова А.В. Інформаційне забезпечення аналізу та програмування конкурентоспроможності регіону [Текст] / А.В. Суханова // Економіка та держава. – 2015. – № 11. – С. 131-134 (0,18 друк. арк.). [Міжнародні наукометричні бази: *Scientific Indexing Services, Google Scholar*] [фахове видання].

3. Суханова А.В. Конкурентні переваги і стратегія регіонів у сукупності відносин конкурентоспроможності [Текст] / А.В. Суханова // Інвестиції: практика та досвід: науково-практичний журнал. – Київ: Чорноморський державний університет імені Петра Могили, 2015. – № 21. – С. 103-107 (0,2 друк. арк.). [Міжнародні наукометричні бази: *Index Copernicus, Scientific Indexing Services, Google Scholar*] [фахове видання].

4. Суханова А.В. Засади формування конкурентних переваг економіки регіону [Текст] / А.В. Суханова // Таврійський науковий вісник. – 2015. - № 93 -

С.354 – 362 (0,4 друк. арк.) *[фахове видання]*

5. Суханова А.В. Основні пріоритети конкурентного розвитку регіону *[Електронне видання]* / А.В.Суханова // Фахове наукове електронне видання „Збірник наукових праць Національного університету державної податкової служби України» (економічні науки). Випуск 2. – Ірпінь: НУДСПУ, 2015. – Режим доступу: http://www.irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe?Z21ID=&I21DBN=UJRN&P21DBN=UJRN&S21STN=1&S21REF=10&S21FMT=juu_all&C21COM=S&S21CNR=20&S21P01=0&S21P02=0&S21P03=PREF=&S21COLORTERMS=0&S21STR=znpnudps *[фахове видання]*

Статті, опубліковані у виданнях, що включені до наукометричних баз та видані за кордоном:

6. Суханова А.В. Обеспечение роста конкурентоспособности экономики причерноморского региона Украины через повышение качества жизни населения [Текст] / А.В. Суханова // Международный научный журнал «Символ науки». – 2015. – № 10.- С.86-90. (0,2 друк.арк.) *[Журнал індексується в РІНЦ (Росія)] [фахове видання]*

У матеріалах наукових конференцій:

7. Суханова А.В. Напрями та шляхи вдосконалення механізмів державного регулювання діяльності інститутів спільного інвестування [Текст] / А.В. Суханова, Башир Д.А. // Матеріали Міжнародної науково-практичної конференції «Перспективи розвитку регіонів: інноваційна діяльність і управління проектами», (Львів, 24-25 квітня 2015р) ГО «Львівська економічна фундація». Ч.2. – Львів, 2015 – С.65-67.

8. Суханова А.В. Напрями реалізації конкурентних переваг економіки регіону [Текст] / А.В. Суханова // Матеріали Міжнародної науково-практичної конференції «Сучасні шляхи забезпечення стабільного економічного розвитку», (Харків, 25 – 26 листопада 2015р.) – Харків: ХГУ, 2015. – С.36-39.

9. Суханова А.В. Основні індикатори конкурентоспроможності економіки регіону [Текст] / А.В. Суханова // Матеріали XV Міжнародної наукової конференції студентів, аспірантів, та молодих вчених «Проблеми розвитку соціально – економічних систем в національній та глобальній економіці», (Вінниця, 7 – 9 грудня 2015р.) - Вінниця: ДонНУ, 2015. – Т.2. – С. 35- 37.

10. Суханова А.В. Механізм управління конкурентних переваг еколого – економічної системи регіону [Текст] / А.В. Суханова // Матеріали Міжнародної науково - практичної конференції «Екологічні виклики і сталий розвиток: економічні, правові та екологічні аспекти», (Ірпінь, 27 січня 2016р.) – Ірпінь: НУДПСУ, 2016 – С. 245-249.

11. Суханова А.В. Формування теорії міжрегіональної конкуренції [Текст] / М.А. Рехтета, А.В. Суханова // Матеріали Міжнародної науково-практичної конференції «Економіка в контексті інноваційного розвитку: стан та

перспективи», (Ужгород, 12-13 лютого 2016 р.) – Ужгород: Видавничий дім «Гельветика», 2016. – Ч. 1. – С. 162-164.

АНОТАЦІЯ

Суханова А.В. Механізми формування конкурентних переваг економіки регіону – Рукопис.

Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата економічних наук за спеціальністю 08.00.05 – розвиток продуктивних сил і регіональна економіка. – Одеська національна академія харчових технологій, 2016 р.

Дисертацію присвячено обґрунтуванню теоретико-методичних засад і розробці практичних рекомендацій з розробки і обґрунтування механізмів формування конкурентних переваг економіки регіону.

Розроблено механізм управління конкурентоспроможністю регіону, що відображає систему організаційно-управлінських й економічних відносин у процесі реалізації конкурентних переваг з урахуванням стратегічних імперативів соціально-економічного розвитку регіону, що дозволяє створити комфортні умови для проживання громадян і задоволення їх потреб, підвищити рівень результативності й обґрунтованості прийнятих органами влади регіону управлінських рішень, здійснити перехід на стійкий шлях розвитку.

Удосконалено методичний підхід до визначення інтегральних коефіцієнтів конкурентоспроможності регіону, методичне забезпечення типології регіонів за рівнем конкурентного потенціалу людських ресурсів та розроблено інструментарій кількісної оцінки впливу показників якості життя населення на показники конкурентоспроможності економіки регіону.

Ключові слова: економіка регіону, конкурентна перевага регіону, механізм управління конкурентоспроможністю регіону, конкурентний потенціал, якість життя, людські ресурси, імідж регіону, структурна модернізація, моніторинг конкурентоспроможності.

АННОТАЦИЯ

Суханова А.В. Механизмы формирования конкурентных преимуществ экономики региона. - Рукопись.

Диссертация на соискание ученой степени кандидата экономических наук по специальности 08.00.05 - развитие производительных сил и региональная экономика. - Одесская национальная академия пищевых технологий, 2016 г.

Диссертация посвящена обоснованию теоретико-методических основ и разработке практических рекомендаций по разработке и обоснования механизмов формирования конкурентных преимуществ экономики региона.

Конкурентное преимущество региона определено как потенциальная возможность проявления и развития социально-экономических процессов и явлений в их тесном взаимодействии с ресурсным, интеллектуальным, экономическим, техническим, информационным и др. потенциалом, направленная на обеспечение положительной динамики качества жизни населения и расширенное воспроизводство региональной экономической системы

Модифицирован методический подход к определению интегральных коэффициентов конкурентоспособности региона за счет группы показателей социальной сферы и экологической ситуации, а также применения принципа поблочного сравнения коэффициентов, что позволяет расширить методическую базу разработки направлений обеспечения устойчивого развития конкурентных преимуществ региона.

Предложен подход к типологии регионов по уровню конкурентного потенциала человеческих ресурсов, особенностью которого является выделение двух направлений оценки регионов для последующего сопоставления их уровней: региональные условия для формирования и развития человеческих ресурсов; обеспеченность региона человеческими ресурсами. Сформированы сценарии повышения конкурентоспособности в зависимости от обеспеченности региона человеческими ресурсами.

Разработан методический инструментарий формирования положительного имиджа региона на основе стратегии регионального развития, особенность которого заключается в более последовательном и подробном описании механизма формирования имиджа территории. В частности уделено внимание идентичности имиджа региона, который создает информационный продукт, формирует образ региона, как наиболее благоприятного для развития бизнеса и инвестиционных вложений. Разработан подход к балльной оценке имиджа региона, что позволяет количественно измерять его внутренний и внешний потенциал.

Обосновано, что в основу повышения конкурентоспособности региона в условиях высокой изменчивости внешней среды следует закладывать системную модель структурной модернизации, включающую направления: модернизации воспроизводственной структуры региона; восстановление нормативной среды и создание соответствующих институциональных условий; приведение организационных структур и методов управления в соответствие с новой воспроизведенной структурой и нормативной средой; трансформации системы традиционных ценностей и культуры управления.

Предложен инструментарий количественной оценки влияния показателей качества жизни населения на показатели конкурентоспособности экономики региона, который позволяет определить источники роста конкурентоспособности экономики региона на основе выбора приоритетных направлений повышения качества жизни населения.

Разработан механизм управления конкурентоспособностью региона, отражающий систему организационно-управленческих и экономических отношений, возникающих в процессе использования конкурентных преимуществ и позволяющий обеспечить эффективность принимаемых управленческих решений за счет адекватной оценки факторов и условий устойчивого развития региона. В основу механизма положена модель обеспечения устойчивого развития конкурентных преимуществ региона, которая имеет свойство системной гармонизации действий всех участников процесса обеспечения устойчивого развития конкурентных преимуществ региона, что в значительной мере способствует повышению

конкурентоспособности и эффективности управления регионом. Последовательность процедур в модели предусматривает совокупность как прямых (непосредственных), так и косвенных мер воздействия (в частности, регулирование, стимулирование, активизации, координации, объединения и др.)

Разработан алгоритм системы мониторинга конкурентоспособности региона, включающий этапы: процесс непрерывного наблюдения, исследования явлений и событий, контроль за ходом изменений объекта, оценку отклонений на основе системы критериев, формирование необходимой информационной базы управления. Сформирована система взаимосвязанных показателей (индикаторов), обеспечивающая всесторонность мониторинга и характеризующая конкурентоспособность региона. Базовые показатели для мониторинга уровня конкурентоспособности, объединены в четыре группы: показатели экономического развития; показатели социального развития; показатели инновационного развития; показатели экологического развития.

Ключевые слова: экономика региона, конкурентное преимущество региона, механизм управления конкурентоспособностью региона, конкурентный потенциал, качество жизни, человеческие ресурсы, имидж региона, структурная модернизация, мониторинг конкурентоспособности.

SUMMARY

Sukhanova A.V. Mechanisms of formation of competitive strengths of region - manuscript.

Thesis for a candidate of economic sciences, specialty 08.00.05 - the development of productive forces and regional economy. - Odessa National Academy of Food Technologies, 2016.

The thesis is devoted to substantiation of theoretical and methodological foundations and development of practical recommendations to develop and study the mechanisms of formation of competitive advantages of the region's economy.

The mechanism of management of competitiveness of the region, reflecting a system of organizational, managerial and economic relations in the implementation of competitive advantages considering the strategic imperatives of socio-economic development of the region, to create comfortable conditions for residence and meet their needs, improve effectiveness and validity of authorities Regional power management solutions, the transition towards sustainable development path.

Methodical approach to the definition of integrated regional competitiveness factors, methodological support typology of regions in terms of the competitive potential of human resources and tools developed quantify the impact of quality of life indicators on the performance of the region's economic competitiveness.

Keywords: economy of the region, the competitive advantage of the region, mechanism of regional competitiveness, competitive capacity, quality of life, human resources, image of the region, structural upgrading, monitoring of competitiveness.

Підписано до друку 10.03.2016. Формат 60×90/16. Ум.-друк. арк. 0,9. Наклад 100 прим.
Замовлення № 15

Копіцентр «Персей»
65039, Україна, м. Одеса, пр. Шевченко 6/3